

Vier maal Flora Capensis

Iedere plant heeft een naam: een geslachtsnaam, een soortaanwijding en soms een subspecies of variëteit. Klinkt logisch. Waar komt een naam vandaan? Wie beschrijft planten of hebben dat gedaan? Hoe vindt de registratie of beschrijving plaats? Zijn er spelregels om een geslacht of soort te beschrijven? Kan ik een geslacht of soort naar iemand vernoemen? Vanaf begin dit jaar in De Wereldbol staan plantennamen en hun naamgevers centraal.

Tekst en foto's: Peter Knippels

In de loop der eeuwen zijn ten minste vier publicaties met de titel *Flora Capensis* verschenen. De eerste is uit 1724 die 98 aquarellen omvat. De laatste *Flora Capensis* is een zeventalig werk dat 11 boeken omvat en is uitgegeven tussen 1859 en 1933.

VADER EN ZOON

De eerste *Flora Capensis* is die van Jakob en Johann Philipp Breyne. Jakob (1637-1697) is afkomstig uit Gdansk. Hij komt uit een handelsgezin en is voorbestemd om na zijn opleiding in de zaak van zijn vader te gaan werken. Dat doet hij, maar zijn interesse ligt bij de plantkunde. Hij reist voor zaken naar Leiden en bezoekt hier enige tijd de universiteit en de Hortus. Hij wordt teruggeroepen naar huis vanwege het overlijden van zijn vader. Jakob regelt de zaak zodanig dat hij zijn tijd volledig aan plantkunde kan wijden. Hij reist meermaals naar Nederland, waar hij de vooraanstaande botanici bezoekt, op zoek naar nieuwe kennis en planten. Jakob laat afbeeldingen van planten in de vorm van kopergravures maken. Deze gravures gebruikt hij in verschillende boeken, zoals 'Centuria' uit 1678 en 'Prodromus' uit 1679, deel twee uit 1689. Jakob heeft contact met botanici in geheel Europa die hem herbariummateriaal en tekeningen sturen. Hij overlijdt in 1697 en laat zijn herbarium, tekeningen, gravures en bibliotheek na aan zijn jongste zoon Johan Philipp.

Johan Philipp (1680-1764) geniet zijn opleiding aan de Universiteit van Leiden, waar hij wordt opgeleid tot arts. Na zijn opleiding promoveert hij ook aan deze universiteit. Hierna reist hij naar Engeland en door het Europese vasteland. Thuis gekomen start hij een praktijk als arts. Later richt hij zich net als zijn vader

geheel op de botanie. Hij breidt het herbarium van zijn vader uit, richt een botanische tuin met bijzondere en uitheemse planten in en legt een grote collectie van tekeningen en aquarellen aan, deels gemaakt door zijn dochters. De *Flora Capensis* van vader en zoon Breyne wordt uitgegeven in 1724. Het werk bestaat uit 98 aquarellen, in volgorde van plantenfamilie. Eerst de Iridaceae, gevolgd door de Amaryllidaceae, Liliaceae en de dicotylen.

ZEVEN DELEN

De tweede *Flora Capensis* is uit 1759 van de hand van Carl Linnaeus, de derde van Carl Peter Thunberg (1743-1828). De *Flora Capensis* van Thunberg omvat twee delen, uitgegeven tussen 1807 en 1820. De vierde *Flora Capensis*

Afbeelding van *Cyrtanthus ventricosus* uit *Flora Capensis* van Breyne

Afbeelding van *Haemanthus rotundifolius* uit *Flora Capensis* van Breyne

is een zeventalig werk onder eindredactie van William Henry Harvey (1811- 1866) en Otto Wilhelm Sonder (1812-1881). Na hun dood wordt het werk voortgezet onder leiding van William Turner Thiselton-Dyer. De Ier Harvey is botanicus en hij heeft een brede interesse in de plantenwereld. Hij vertrekt in 1835 naar Zuid-Afrika en volgt na een paar jaar zijn broer op als Treasurer-General. Hij verzamelt hier veel plantmateriaal. Harvey vertrekt in 1842 uit Zuid-Afrika. Het idee om een *Flora Capensis* uit te geven rijst bij verschillende mensen, onder andere bij William Hooker. Het is Harvey die het oppakt en de Duitser Sonder benadert om samen de redactie te voeren. Harvey en Sonder verzamelen grote aantallen planten van lokale plantenverzamelaars. Ze gaan niet zelf het veld in. Daarnaast zijn plantbeschrijvingen gebaseerd op herbaria van anderen. Eén van deze mensen die heeft meegewerkt aan de *Flora Capensis* is de van geboorte Engelsman Zuid-Afrikaan Harry Bolus (1834-1911); zakenman, filantroop en botanicus. Hij sticht het Bolus Herbarium in Kaapstad, gebaseerd op een door hemzelf samengesteld herbarium. Hij laat een groot deel van zijn vermogen na aan de Universiteit van Kaapstad. Eén van de plantenverzamelaars is reverend Henry Whitehead, die planten heeft verzameld in Namaqualand. Als dank voor zijn bijdrage vernoemt Harvey het geslacht *Whiteheadia* naar deze Whitehead. Met deze kennis komt voor mij een eind aan de zoektocht naar de herkomst van de naam van dit geslacht.